

ตำนานศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี: ความเชื่อและบทบาท*

MYTH OF CHIFU WANGYE SHRINE SAIBURI DISTRICT, PATTANI PROVINCE: BELIEVES AND ROLES

ภากร นพฤทธิ์*, เสียรณพัฒน์ เมืองหลวง

Phakorn Noparit*, Thiennaphat Muentlueng

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand

*Corresponding author E-mail: phakorn.n@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับตำนาน 2) วิเคราะห์ความเชื่อของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง และ 3) วิเคราะห์บทบาทของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม คือ ประชาชนชุมชน คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว รวม 30 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง เป็นเทวสถานเก่าแก่อายุกว่า 106 ปี ที่สร้างขึ้นจากความศรัทธาในองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสายบุรี เมืองปัตตานี มีบทบาทต่อความเชื่อของผู้คนที่ศรัทธา 4 ด้าน คือ 1) ความเชื่อเรื่องสุขภาพ การบันดาลปัดเป่าความเจ็บป่วย 2) ความเชื่อเรื่องครอบครัว ช่วยบันดาลให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เด็กแรกเกิดเติบโตอย่างสมวัย 3) ความเชื่อเรื่องโชคลาภ โดยเฉพาะในด้านการงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ และความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และ 4) ความเชื่อเรื่องการแก้ปิง ในส่วนของบทบาทของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง พบว่ามี 3 ประการ คือ บทบาทที่มีต่อปัจเจกชน ในด้านของขวัญและกำลังใจในการใช้ชีวิตสำหรับชุมชนในพื้นที่และชุมชนใกล้เคียง บทบาทที่มีต่อชุมชนโดยศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีภายในชุมชน และบทบาทที่มีต่อการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้ รับประทานและเข้าร่วมพิธีกรรมสำคัญที่จัดขึ้น ซึ่งสามารถช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและศาลเจ้าได้เป็นอย่างมาก

คำสำคัญ: ตำนาน, ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง, ความเชื่อ, บทบาท

Abstract

The purpose of this research is: 1) To study knowledge about legends 2) To analyze the beliefs of the Chifu Wangye Shrine and 3) To analyze the role of the Chifu Wangye Shrine. This was a

qualitative study. Data were collected from 3 main informants: community scholars and experts, people in the community, and tourists, totaling 30 people. The research instrument was an in-depth interview. Data were collected by interviewing together with data from related documents. Data was then analyzed using content analysis. The results of the research found that the Chifu Wangye Shrine, a 106-year-old temple, was built from the belief in the deity Lao Ya Kong of Chinese immigrants who settled in Sai Buri, Pattani during the reign of King Naresuan the Great. It plays a role in the beliefs of devotees in four aspects: 1) Beliefs about health in terms of making sick people recover. 2) Beliefs about family, which are believed to help families live happily and help newborns grow up appropriately. 3) Beliefs in fortune, particularly regarding employment, career advancement, and professional success. 4) belief in resolving bad luck. Chifu Wangye Shrine is another shrine where many people who believe in bad luck travel to perform rituals to resolve bad luck each year. As for the role of Chifu Wangye Shrine, it was found that it has 3 important roles: the role towards individuals in terms of gifts and encouragement for the local community and nearby communities; the role towards the community, where Chifu Wangye Shrine is a sacred place and a place for various rituals related to Thai-Chinese people, demonstrating unity within the community; and the role towards tourism, which can attract tourists to learn about and watch important traditions and rituals that are organized, which can generate a lot of income for people in the community and the shrine.

Keywords: Legend, Chifu Wangye Shrine, Belief, Role

บทนำ

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดที่ถูกขนานนามว่าเป็น “ดินแดนพหุวัฒนธรรม” เนื่องจากในจังหวัดปัตตานีมีกลุ่มคนที่อยู่อาศัยหลากหลายเชื้อชาติและศาสนา ทั้งไทย พุทธ มุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งก่อให้เกิดเป็นความงดงามในวิถีชีวิตที่หลอมรวมกันระหว่างกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติและศาสนาที่เป็นเสน่ห์ดึงดูดให้ผู้คนจากหลากหลายจังหวัดเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่จังหวัดปัตตานี ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดปัตตานีมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน โดยในสมัยรัชกาลที่ 3 มีชาวจีนกลุ่มหนึ่งจากเมืองฮกเกี้ยน ประเทศจีน ไล่ล่าเข้ามาขึ้นฝั่งที่จังหวัดสงขลา ก่อนจะเห็นช่องทางการทำการค้าที่ปัตตานี บางส่วนจึงโยกย้ายมาตั้งรกราก ทำให้เกิดตลาดจีนขึ้นและขยายตัวรุ่งเรืองอย่างมากในสมัยรัชกาลที่ 5 ก่อให้เกิดการนำวัฒนธรรมจีน และความเชื่อจากมณฑลหรือท้องถิ่นของตนมาด้วย เมื่อมาอยู่รวมกันในประเทศไทยได้มีการจับกลุ่มอยู่เป็นชุมชนและนำวัฒนธรรมความเชื่อที่ติดตัวมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต (สมบุรณ์ สุขสำราญ, 2529) แม้ชาวจีนและชาวไทยจะมีความแตกต่างในด้านภาษาบ้างแต่ก็มีลักษณะบางอย่างที่มีความคล้ายคลึงกันอยู่ คือ ลักษณะทางด้านความเชื่อในการนับถือสิ่งเคารพ ศาสนา การบูชาเทพเจ้าและประเพณีการเซ่นไหว้ ทำให้ประเทศไทยมีวัดจีนหรือศาลเจ้าจีนเป็นจำนวนมาก (Long, G., 2557a) ซึ่งศาลเจ้าจีนเป็นศาสนสถานที่ชาวจีนใช้ในการประกอบพิธีกรรม เป็นที่กราบไหว้เทพเจ้าตาม

คติความเชื่ออยู่ทั่วไปในชุมชนชาวจีน โดยจุดมุ่งหมายของชาวจีนที่มีต่อศาลเจ้าจีนส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นในรูปแบบการปรารภณาที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเทพเจ้า นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายจีนยังนิยมใช้สถานที่ในศาลเจ้าเป็นสถานศึกษาของบุตรหลาน โดยเน้นการสอนภาษาจีนเพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดกันต่อไป อีกทั้งเป็นสถานที่จัดงานเฉลิมฉลองในเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลกินเจ ทางศาลเจ้าจะจัดสถานที่ในการประกอบอาหารเจแจกจ่ายให้กับประชาชน เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสังคม (พุมรี อรรถรัฐเสถียร, 2555)

สายบุรีเป็นพื้นที่ที่ชาวจีนเข้ามาตั้งรกราก เนื่องจากมีชัยภูมิที่เหมาะสม ดินทะเลและภูเขา อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่ชาวจีนและชาวมุสลิมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและช่วยเหลือกัน ซึ่งยังคงพบเห็นได้จนถึงปัจจุบัน (บัญชา เตสวน, 2566) เมื่อกล่าวถึงศาสนสถาน หรือเทวสถานที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดปัตตานีนั้น ศาลเจ้าจ่ายเฮงเกียง หรือศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ตลาดสายบุรี เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกติดปาก ซึ่งสันนิษฐานว่าเกิดจากการเรียกชื่อเทพเจ้าตามบทบาทของนายและบ่าวรับใช้ จนกลายเป็นสัญลักษณ์ของความใกล้ชิดและผูกพัน ส่งผลให้คนรุ่นหลังเข้าใจว่า “เล่าเอี้ยะกง” เป็นชื่อศาลเจ้า (ธีรพงศ์ แซ่ไคว้, 2566) ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงในอำเภอสายบุรี ถือว่าเป็นเทวสถานหนึ่งที่มีความสำคัญ ของชาวไทยเชื้อสายจีนในสายบุรีซึ่งจากความร่วมมือกันสร้างขึ้นจากความเชื่อ ความศรัทธาในองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงโดย “ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง” ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสายบุรี มีอายุมากกว่า 106 ปี ในทุกปี จะมีการจัดพิธีเฉลิมฉลองเพื่อสืบสานวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นมรดกอันทรงคุณค่า ซึ่งพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์สืบทอดมาอย่างยาวนาน เช่น การหามพระปักพื้น การหามเกี้ยวพระหยา การหามพระลุยไฟ การลุยทะเล และการทรงเทพเจ้า เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงเป็น เทวสถานที่มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ และมีบทบาทที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอสายบุรีจังหวัดปัตตานีศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงมีคุณค่าและความสำคัญทั้งในด้านการเป็นเทวสถานที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นเทวสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างจังหวัดในการเดินทางมาสักการะบูชาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง ตำนานขององค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี: ความเชื่อและบทบาท เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับตำนานของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง และวิเคราะห์ความเชื่อและบทบาทของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ในด้านประวัติความเป็นมาของของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง รวมถึงความเชื่อที่มีต่อองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงของคนในพื้นที่และผู้คนที่ทั่วไปที่เดินทางมายังศาลเจ้าแห่งนี้ เพื่อนำเสนอเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าเกี่ยวกับความเชื่อและบทบาทของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ที่จะสามารถช่วยให้นักในชุมชนและผู้ที่อยู่ภายนอกชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกหนแห่งได้เห็นถึงคุณค่าของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ซึ่งจะนำไปสู่การช่วยกันอนุรักษ์ พื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับตำนานของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี
2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง ขอบเขตของการวิจัยครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ ความเชื่อ บทบาท และตำนานของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปราชญ์ชุมชนผู้เชี่ยวชาญ 10 คน 2) กลุ่มคนในชุมชน 10 คน และ 3) กลุ่มนักท่องเที่ยว 10 คน รวม 30 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3 ชุด สำหรับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล 2) ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและตำนานของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง 3) ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง และ 4) ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญและบทบาทของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง โดยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเพื่อหาค่า IOC (index of Item Objective Congruency) ตามเกณฑ์จะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.5 ขึ้นไป (Eisinga, R. et al., 2012) ผลการตรวจสอบ พบว่า แบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ชุด มีค่าความเที่ยง (Reliability) เท่ากับ 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ การสัมภาษณ์ดำเนินการโดยการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลเพื่อความถูกต้องและครบถ้วนของเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น ๆ และทำการนำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย โดยนำเสนออย่างครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับตำนานของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี มี 2 ประการ ได้แก่

1. ประวัติความเป็นมาศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง เป็นเทวสถานเก่าแก่อายุกว่า 106 ปี ที่ตั้งอยู่ที่ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี ก่อสร้างจากความศรัทธาในองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสายบุรี ซึ่งอ้างอิงจดหมายเหตุราชวงศ์หมิง เล่มที่ 323 ที่กล่าวไว้ว่า ชาวจีนฮกเกี้ยนชื่อ “ลี้มต้าเคียน” หรือ “ลี้มโต๊ะเคียน” ได้เดินทางมายังเมืองปัตตานี ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และเป็นผู้ที่หล่อปืนใหญ่ถวายรายาปิรู นางพญาผู้ครองเมืองปัตตานี โดยการอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวจีน ได้นำเอาวิถีปฏิบัติ วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมความเชื่อในองค์เทพเจ้าเข้ามาด้วย และตำนานความศรัทธาในองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงนี้ จากการสืบค้นข้อมูลทำให้ทราบว่า ในอดีตหมู่บ้านบางตะโล๊ะ อำเภอสายบุรี เป็นหมู่บ้านที่มีชาวไทยพุทธเชื้อสายจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

และหมู่บ้านใกล้เคียงมีมุสลิมอาศัยอยู่ริมฝั่งทะเล มีอาชีพทำประมงชายฝั่ง วันหนึ่งในขณะที่ชาวมุสลิมทำประมงโดยการลากอวนอยู่นั้น ปรากฏว่ามืองค์พระจินตโอรสขึ้นมาด้วย จึงได้เรียกให้นายศรีราช ชาวไทยพุทธที่อยู่บริเวณนั้นมานำองค์พระจिनออกจากอวนที่ติดอยู่ นายศรีราช ชายผู้เป็นโรคเรื้อนอยู่นั้น ได้อุ้มองค์พระจिन แล้ววิ่งลงลำคลองเพื่อข้ามไปยังหมู่บ้านบางตะโล๊ะด้วยท่าทางที่ลื้มความเจ็บปวด เหมือนกับมีใครมาแผ้วร้าง จากนั้นได้นำองค์พระมาวางไว้บริเวณที่ตั้งของศาลเจ้าที่ฮู้ฮองเอี้ยะในปัจจุบัน จากนั้นไม่นานโรคเรื้อนของนายศรีราชก็หายเป็นปกติ ต่อมามีผู้รู้ได้บอกว่าแท้จริงแล้วพระจिनองค์นี้ คือ เจ้าพ่อตัวเล่าเอี้ย หรือเรียกกันติดปากว่า เล่าเอี้ยะกง โดยชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงมักเรียกว่า “กง” หากใครเจ็บไข้ไม่สบายก็มักจะมาบนบานต่อเล่าเอี้ยะกงก็จะหายป่วยตามปรารถนา จึงทำให้เลื่องลือไปทั่ว ทำให้ชาวบ้านและผู้ที่ยื่นนับถือต่างพากันมาสักการบูชา และบนบานขอพรในเรื่องต่าง ๆ ไม่ขาดสาย โดยจากเดิมศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงตั้งอยู่ในหมู่บ้านบางตะโล๊ะบริเวณวัดเลียบ แต่ถูกน้ำคลองกัดเซาะ จึงได้ทำการย้ายศาลเจ้ามายังตำบลปะเสยะวอ และใช้ชื่อว่า ศาลเจ้าที่ฮู้ฮองเอี้ย (ศาลเจ้าพ่อตัวเล่าเอี้ยะ) ชาวบ้านเรียกว่าศาลเจ้าบางตะโล๊ะ ด้วยความศรัทธาและเคารพนับถือของชาวจีนสายบุรีต่อองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงจึงมีการร่วมกันสร้างศาลเจ้าแบบถาวรขึ้นมาใหม่ แล้วใช้ชื่อว่า “ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง” ณ ตำบลตะลูนัน ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสายบุรีปัจจุบัน แต่ศาลเจ้าที่ฮู้ฮองเอี้ยะก็ยังคงอยู่ และเป็นที่เคารพนับถือของชาวจีนสายบุรีเช่นกัน

2. งานประเพณีประจำปีของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง จะมีการจัดงานประจำปีขึ้นทุกปีในเดือนกุมภาพันธ์ ตรงกับวันแรม 2 ค่ำ และ 3 ค่ำ เดือน 3 หรือขึ้น 15 ค่ำเดือนหนึ่งของจีน เพื่อสืบสานวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นมรดกอันทรงคุณค่าของชาวอำเภอสายบุรี อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นำมาซึ่งความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ที่ดีงามของชุมชน โดยพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์สืบทอดมาอย่างยาวนาน ได้แก่ 1) งานสมโภชเจ้าพ่อตัวเล่าเอี้ย (เล่าเอี้ยะกง) จะจัดขึ้นหลังจากวันตรุษจีน 15 วัน โดยจะมีการอัญเชิญองค์พระขึ้นเกี้ยว แห่เยี่ยมเยียนลูกหลานทั้งในหมู่บ้านบางตะโล๊ะและพื้นที่อำเภอสายบุรีบริเวณเทศบาลเมืองตะลูนัน จากนั้นขบวนจะนำองค์พระลงน้ำบริเวณที่พบองค์พระ เมื่อเสร็จแล้วจะอัญเชิญเข้าสู่ศาลเจ้าบางตะโล๊ะ 2) พิธีหามพระลุยไฟ ตามความเชื่อ พิธีลุยไฟเป็นกระบวนการชำระล้างสิ่งไม่ดีที่อาจติดตัวมาหลังจากการตระเวนไปทั่วเมืองตลอดทั้งวัน หลังจากเสร็จกิจพิธีลุยไฟ ขบวนแห่จะแบกเกี้ยวองค์พระกลับเข้าสู่ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ซึ่งพิธีลุยไฟเป็นพิธีที่ชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอสายบุรี และนักท่องเที่ยวจากทุกสารทิศให้ความสนใจมาก เพราะถือเป็นความอัศจรรย์ที่ผู้ที่หามเกี้ยวหรือศิษยานุศิษย์ที่มีความศรัทธาในพิธีกรรมสามารถหามเกี้ยวเข้าไปในกองไฟที่ร้อนระอุและลุกท่วมศีรษะได้โดยไม่ได้รับบาดเจ็บ หรือแสดงอาการเจ็บปวดจากความร้อนของเปลวไฟแต่อย่างใด 3) พิธีลุยทะเล จัดขึ้นเพื่อเป็นการรำลึกถึงองค์เจ้าพ่อเล่าเอี้ยะกง (ตี้ฮู้ฮองเอี้ย) ฉายา “เจ้าพ่อวังบาดาล” เพื่อความเป็นสิริมงคล และรำลึกถึงบรรพชนผู้สร้างประเพณีที่มาจากจีนโพ้นทะเลทั้งนี้ยังให้ชนรุ่นหลังไม่ลืมหลักคุณธรรมสำคัญของชาวจีน คือ หลักคุณธรรมที่สำคัญของชาวจีน ได้แก่ ความกตัญญูและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเชื่อว่ามีส่วนส่งเสริมให้การค้าขายเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ พิธีกรรมยังเป็นการชำระร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ และ 4) ประเพณีล่องเรือสำเภา จะมีการอัญเชิญองค์พระที่ประดิษฐานในศาลเจ้าขึ้นเกี้ยวหามแล้วแห่ไปเยี่ยมเยียนชาวบ้าน บ้านใดมีสิ่งชั่วร้ายอาศัยอยู่ เทพเล่าเอี้ยะกงก็จะปิดเป่า ขั้วล่องเรือสำเภาที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้น ซึ่งในเรือสำเภามีข้าวสาร ถ่าน ไข่ขาว และเครื่องครัว หลังจากแห่เยี่ยมองค์พระไปทั่วหมู่บ้านแล้ว ขบวนเรือจะลากเรือสำเภาไปกลางทะเล แล้วทำพิธีเวียนรอบเรือสำเภา 3 รอบเป็นอันเสร็จพิธี นอกจากนี้ในงานสมโภชยังมีการแสดงต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น การเล่นหนังตะลุง การรำโนราห์ ซึ่ง

เป็นศิลปะการแสดงของภาคใต้ ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาของชาวไทยเชื้อสายจีนในสายบุรีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สวยงาม ทรงคุณค่า และส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้แก่คนในชุมชนจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจและมีศรัทธาอย่างมากต่อศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง

ด้านความเชื่อ และบทบาทของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี พบว่า ความเชื่อที่มีต่อศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง มี 4 เรื่อง ได้แก่ 1) ความเชื่อเรื่องสุขภาพ จากตำนานของเจ้าพ่อตัวเล่าเอี้ย หรือเรียกกันติดปากว่า เล่าเอี้ยะกง ที่ว่ามีการค้นพบพระจีน โดยชาวมุสลิมทำประมณการลากอวนอยู่นั้นปรากฏว่ามีองค์พระจีนติดอวนขึ้นมาด้วย จึงได้เรียกให้นายศรีราช ชาวไทยพุทธที่อยู่บริเวณนั้นมานำองค์พระจีนออกจากอวนที่ติดอยู่ นายศรีราช ชายผู้เป็นโรคเรื้อนอยู่นั้น ได้อุ้มองค์พระจีน แล้ววิ่งลงลำคลองเพื่อเข้าไปยังหมู่บ้านบางตะโล๊ะ จากนั้นได้นำองค์พระมาวางไว้บริเวณที่ตั้งของศาลเจ้าที่ฮ้อฮงเอี้ยในปัจจุบัน จากนั้นไม่นานโรคเรื้อนของนายศรีราชก็หายเป็นปกติทั้ง ซึ่งจากตำนานที่เล่าขานสืบทอดกันมานี้เอง ทำให้ชาวบ้านเกิดความเลื่อมใส ศรัทธาองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงในด้านของการบันดาลให้ผู้ที่มีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยสามารถหายเป็นปกติได้ ดังนั้นศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงจึงเป็นจุดมุ่งหมายของประชาชนที่มีอาการเจ็บไข้ไม่สบาย รักษาไม่หายขาด ที่จะมาบนบานต่อเทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงเพื่อให้หายป่วยตามปรารถนา 2) ความเชื่อเรื่องครอบครัว จากการที่ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงเป็นเทวสถานที่อยู่คู่กับคนไทยเชื้อสายจีนมาอย่างยาวนาน ทำให้ผู้คนเหล่านั้นนอกจากเกิดความนับถือศรัทธาแล้ว ยังมีความผูกพันต่อเทพเจ้าที่อาศัยอยู่ในเทวสถานแห่งนี้ด้วย คือ เจ้าพ่อตัวเล่าเอี้ย หรือ เล่าเอี้ยะกง และชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงมักเรียกว่า “ก่ง” ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่า เป็นเทพเจ้าที่มีเมตตาริอบอ้อมอารีกับลูกหลานเสมอ ทำให้ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ โดยชาวบ้านเชื่อว่า การมาขอพรที่ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงนั้น องค์เทพเจ้าจะช่วยบันดาลให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข และในบางครอบครัวนั้นมีความเลื่อมใสศรัทธามากถึงขั้นพาเด็กแรกเกิดมาเพื่อยกให้เป็นลูกให้ก่งช่วยคุ้มครองให้เติบโตอย่างสมวัย สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงที่มีต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีอย่างเหนียวแน่น 3) ความเชื่อเรื่องโชคลาภ เมื่อกล่าวถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้าต่าง ๆ แล้ว สิ่งหนึ่งที่อยู่คู่กันมากับความศรัทธา คือ ความเชื่อในเรื่องของการบันดาลเรื่องโชคลาภให้กับผู้มาสักการบูชา ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงก็เป็นอีกหนึ่งเทวสถานที่ที่มีผู้ศรัทธาแวะเวียนเข้ามาขอพรโชคลาภต่าง ๆ อย่างเนืองแน่น โดยเจ้าพ่อเล่าเอี้ยะกงได้รับการยอมรับและถูกเล่าขานสืบทอดกันมาในเรื่องของการบันดาลโชคลาภด้านการงาน โดยเฉพาะในช่วงการเกณฑ์ทหาร ชาวบ้านมักเดินทางมาสักการะและขอพรให้ลูกหลานหลีกเลี่ยงการถูกเกณฑ์ทหาร ซึ่งเชื่อกันว่าในหลายกรณีคำขอดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ยังมีผู้ที่มาขอพรเพื่อให้สอบผ่านและได้รับตำแหน่งข้าราชการตามที่ต้องการ ซึ่งมักได้รับผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง เป็นต้น จากความศรัทธาในเรื่องโชคลาภด้านการงานนี้เอง จึงก่อให้เกิดเป็นธรรมเนียมของข้าราชการที่ย้ายมาประจำที่อำเภอสายบุรีต่างจะต้องมากราบไหว้บอกกล่าวองค์เทพเจ้าที่สถิตอยู่ ณ ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง เพื่อให้ท่านเมตตา และคุ้มครองให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่น และ 4) ความเชื่อเรื่องการแก้ปีชง คำว่าปีชง มาจากภาษาจีน คำว่า ชง หมายถึง “การปะทะ” ปีชง จึงหมายถึงปีที่มีโอกาสมีการปะทะเกิดขึ้น ซึ่งความเชื่อเรื่องปีชงนี้ เป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่นของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย และปัจจุบันคนไทยพุทธบางส่วนก็รับเอาความเชื่อเรื่องปีชงนี้มายึดถือปฏิบัติเพื่อเสริมสิริมงคลให้กับชีวิตในแต่ละปีด้วย ซึ่งศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงแห่งนี้ เป็นอีกหนึ่งเทวสถานที่คนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ และผู้ที่นับถือศรัทธาจากทั่วประเทศเดินทางมาประกอบพิธีกรรมการแก้ปีชงจำนวนมากในแต่ละปี จากความเชื่อ 4 เรื่อง คือ ความเชื่อเรื่องสุขภาพ

ความเชื่อเรื่องครอบครัว ความเชื่อเรื่องโชคลาง และความเชื่อเรื่องการแก้ปHung สะท้อนให้เห็นว่า ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง เป็นอีกหนึ่งเทวสถานที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุมชนอย่างมาก ความเชื่อและศรัทธาที่มีต่อศาลเจ้าในด้านต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนมาอย่างยาวนาน ก่อให้เกิดการผสมผสานจนกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีความเชื่อ ซึ่งสะท้อนออกมาผ่านพิธีกรรมการกราบไหว้และขอพรจากเทพเจ้าภายในศาลเจ้าเพื่อขอความช่วยเหลือ ทำให้ปัจจุบันศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงและเทพเจ้าก็ยังคงมีผู้ให้ความศรัทธา และเดินทางมาสักการบูชา เพื่อขอพรจากเทพเจ้าที่สถิต ณ ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ให้ประทานพรและกำลังใจในการดำเนินชีวิต

ในแง่ของบทบาท ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่และชุมชนใกล้เคียง ศาลเจ้าและองค์เทพเจ้ามีบทบาทต่อพื้นที่ในด้านต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) บทบาทที่มีต่อปัจเจกชน ซึ่งศาลเจ้าประจำชุมชนชาวจีนฮกเกี้ยนที่เข้ามาตั้งรกรากที่เมืองสายบุรีตั้งแต่ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นสถานที่สำคัญที่คงอยู่มามากกว่า 100 ปี ปัจจุบันในศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงมีองค์พระประดิษฐานถึง 10 องค์ ได้แก่ เล่าเอี้ยะกง ยี่เล่าเอี้ย ซาเล่าเอี้ย หม่าจ้อโป ปุนเถ่ากง พุซายกง เจ้าแม่ทับทิม เจ้าพ่อเสือ ปุดจ้อ และแปดเซียน ทำให้ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง เป็นเทวสถานที่เป็ศูนย์รวมจิตใจของผู้ศรัทธาหลายกลุ่มจากชุมชนในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่นได้เข้ามากราบไหว้จำนวนมาก โดยผู้มากราบไหว้ สักการบูชานี้ให้ความคิดเห็นว่า การได้บูชาเทพเจ้าที่สถิตอยู่ ณ เทวสถานแห่งนี้ ช่วยเสริมสร้างความสุขทางใจ เพิ่มความมั่นใจ และเป็นแหล่งกำลังใจในการดำเนินชีวิต และบันดาลให้ตนสมหวังในเรื่องที่ปรารถนา ถือเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของศาลเจ้าที่มีต่อปัจเจกชนในฐานะของการเป็นที่พึ่งทางใจ สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ที่ศรัทธาเสมอมา 2) บทบาทที่มีต่อชุมชน ชุมชนของคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอสายบุรีถือเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความเข้มแข็งทางด้านการรักษาประเพณีและความเชื่อของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี และสิ่งที่เป็นศูนย์รวมใจของคนในพื้นที่คือ ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ซึ่งในแต่ละปีจะมีการจัดพิธีกรรม และประเพณีต่าง ๆ เพื่อบูชาเทพเจ้าที่ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ถือเป็กิจกรรมที่ผู้ศรัทธาหลายกลุ่มจากชุมชนในพื้นที่ ชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่นได้มีโอกาสมารวมตัวกันเพื่อเข้าร่วมพิธีกรรม และประเพณีต่าง ๆ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และ 3) บทบาทที่มีต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี มีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะประเพณีประจำปี ตำนานเกี่ยวปักดิน ณ ศาลเจ้าจ่ายเฮงเกียง (เล่าเอี้ยะกง) ตลาดสายบุรี ซึ่งเป็นประเพณีที่นอกจากจะเป็นการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจากอดีตแล้วนั้น ในปัจจุบันยังเป็นประเพณีที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้และรับชมประเพณีนี้ได้จำนวนมาก ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของผู้ร่วมพิธีกรรมได้ อีกทั้งยังได้เรียนรู้วัฒนธรรม รวมถึงศิลปะต่าง ๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีนได้อย่างเต็มที่ ศาลเจ้าแห่งนี้จึงมีบทบาทสำคัญในด้านการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการค้าขายในพื้นที่และสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน รวมถึงมีส่วนช่วยสนับสนุนศาลเจ้าให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

องค์ความรู้เกี่ยวกับตำนานของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี มี 2 ประการ ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมาศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ซึ่งเป็นเทวสถานเก่าแก่อายุกว่า 106 ปี ที่ตั้งอยู่ที่ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี ก่อสร้าง

จากความศรัทธาในองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงของชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสายบุรี ซึ่งอ้างถึงจดหมายเหตุราชวงศ์หมิง เล่มที่ 323 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วสันต์ ชิวะสารณ ที่ได้กล่าวไว้ว่าชาวจีนฮกเกี้ยนชื่อ “ลี้มต้าเคียน” หรือ “ลี้มโต๊ะเคียน” ได้เดินทางมายังเมืองปัตตานี โดยการอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวจีน ได้นำเอาวิถีปฏิบัติ วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อในองค์เทพเจ้าเข้ามาด้วย (วสันต์ ชิวะสารณ, 2531) และตำนานความศรัทธาในองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกง ทำให้รู้ว่าในอดีตหมู่บ้านบางตะโล๊ะ อำเภอสายบุรี เป็นหมู่บ้านที่มีชาวไทยพุทธเชื้อสายจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และหมู่บ้านใกล้เคียงมีมุสลิมอาศัยอยู่ริมฝั่งทะเล มีอาชีพทำประมงชายฝั่ง วันหนึ่งในขณะที่ชาวมุสลิมทำประมงโดยการลากอวนอยู่นั้น ปรากฏว่ามืองค์พระจีนติดอวนขึ้นมาด้วย จึงได้เรียกให้นายศรีราช ชาวไทยพุทธที่อยู่บริเวณนั้นมานำองค์พระจีนออกจากอวนที่ติดอยู่ นายศรีราช ชายผู้เป็นโรคเรื้อนอยู่นั้น ได้อุ้มองค์พระจีนแล้ววิ่งลงลำคลองเพื่อข้ามไปยังหมู่บ้านบางตะโล๊ะด้วยท่าทางที่ลี้มความเจ็บปวด จากนั้นได้นำองค์พระมาวางไว้บริเวณที่ตั้งของศาลเจ้าที่อยู่เอียงเอียงในปัจจุบัน ซึ่งต่อมาโรคเรื้อนของนายศรีราชก็หายเป็นปกติ ด้วยความศรัทธาและเคารพนับถือของชาวจีนสายบุรีต่อองค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงจึงมีการร่วมกันสร้างศาลเจ้าแบบถาวรขึ้นมาใหม่ แล้วใช้ชื่อว่า “ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง” ณ ตำบลตะลุบัน ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสายบุรีปัจจุบัน สำหรับงานประเพณีประจำปีของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง จะมีการจัดงานประจำปีขึ้นทุกปีในเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งตรงกับวันแรม 2 ค่ำ และ 3 ค่ำ เดือน 3 หรือขึ้น 15 ค่ำเดือนหนึ่งของจีน เพื่อสืบสานวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นมรดกอันทรงคุณค่าของชาวอำเภอสายบุรี ซึ่งตรงกับ 1) งานสมโภชเจ้าพ่อตัวเล่าเอี้ย (เล่าเอี้ยะกง) เป็นพิธีเฉลิมฉลององค์เทพประธานของศาลเจ้า 2) พิธีหามพระลุยไฟ เป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ที่ศิษยานุศิษย์เชื่อว่าเป็นการชำระล้างสิ่งไม่ดี 3) พิธีลุยทะเล จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงองค์เจ้าพ่อเล่าเอี้ยะกง (ตั๋ฮู่ฮงเอี้ย) ฉายา “เจ้าพ่อวังบาดาล” และเชิดชูบรรพชนจีนโพ้นทะเล 4) ประเพณีล่องเรือสำเภา เป็นการอัญเชิญองค์เทพแพ้วไปตามชุมชนเพื่อปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายและขับไล่ล่องเรือสำเภาที่สร้างขึ้นตามความเชื่อของชาวบ้าน

ความเชื่อต่อศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี ซึ่งศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง เป็นศาลเจ้าจีนที่ประดิษฐานเทพเจ้าจีนองค์ต่าง ๆ เป็นเทวสถานของชาวจีนสายบุรีที่ร่วมใจกันสร้างขึ้นจากความเชื่อความศรัทธา ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อศาลเจ้า โดยความเชื่อหลักที่ผู้คนมีต่อศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงได้ทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ ความเชื่อเรื่องสุขภาพ ความเชื่อเรื่องครอบครัว ความเชื่อเรื่องโชคลาภ และความเชื่อเรื่องการแก้ปิ้งข โดยความเชื่อเรื่องสุขภาพ ผู้คนที่นับถือเชื่อว่าการมากราบไหว้ที่ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงสามารถอานวยอวยพรในเรื่องสุขภาพได้ด้วย เช่น ขอให้มีความสุขดี หายจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เป็นต้น ความเชื่อเรื่องครอบครัว ซึ่งผู้ศรัทธาที่มาขอพรกับศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง นอกจากจะขอพรเรื่องความปลอดภัย ความสำเร็จ และเรื่องสุขภาพแล้วยังมีการขอพรด้านการใช้ชีวิตครอบครัว โดยต่างมีความเชื่อว่าเทพเจ้าที่ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงเป็นผู้ที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ เพราะชาวบ้านเชื่อกันว่าท่านให้ความช่วยเหลือและตอบสนองความต้องการของผู้ศรัทธาได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ปัจจุบันมีผู้คนเข้ามากราบไหว้บูชามากขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของ Su, S. ที่สรุปความเชื่อและบทบาทของศาลเจ้า: กรณีศึกษา ตลาดน้อยเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานครไว้ว่า ศาลเจ้าภายในตลาดน้อยมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานเพราะมีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปีขึ้นไป ศาลเจ้าถือได้ว่าอยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนตลาดน้อยมาตั้งแต่อดีตและศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ภายในตลาดน้อยแห่งนี้มีจำนวน 5 ศาล โดยการสร้างศาลเจ้าเกิดจากกลุ่มชาวจีนที่ได้อพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณตลาดน้อย จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มจีนฮกเกี้ยน กลุ่มจีนแคะ (ฮากกา) และ

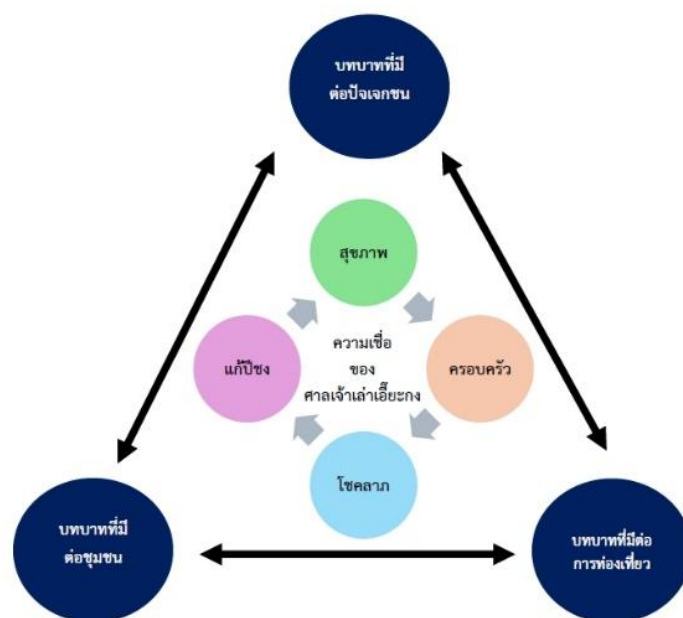
กลุ่มจีนไหหลำ ซึ่งการสร้างศาลเจ้าของชาวจีนกลุ่มนี้มีเหตุมาจากคติความเชื่อเรื่องเทพเจ้าที่เห็นได้จากการตั้งชื่อของศาลเจ้าที่เป็นชื่อของเทพเจ้าองค์พระประธานที่ได้อันเชิญมาจากประเทศจีน และด้วยความเชื่อเรื่องเทพเจ้านั้นจึงทำให้มีการกราบไหว้ขอพรจากเทพเจ้ามาตั้งแต่อดีตและสืบทอดความเชื่อนี้มาจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาศาลเจ้า 5 ศาลนี้ ได้ปรากฏความเชื่อเรื่องโชคลาภ สุขภาพ ครอบครัวย และการแก้ปิ้ง ซึ่งจากความเชื่อดังกล่าวทำให้เกิดประเพณีและพิธีกรรมการบูชาเทพเจ้าขึ้น คือ ประเพณีเทศกาลกินเจและประเพณีเทศกาลหยวนเซียว ความเชื่อเรื่องโชคลาภ ผู้ศรัทธาหันมาเชื่อว่าการสร้างศาลเจ้าในพื้นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสักการะเทพเจ้า ทำบุญและขอพรเพื่อความปลอดภัย ความมั่งคั่งในการค้าขาย และโชคลาภ ผู้ที่เคารพศรัทธาต่อศาลเจ้ามักขอพรและเชื่อว่าความโชคดีที่ได้รับเป็นพรจากเทพเจ้าที่ตนนับถือ (Su, S., 2562) และสอดคล้องกับ อรณรินทร์ และอิมิรา อ่อนคำ ที่สรุปความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อพระเพลิงในสังคมไทย: กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี ไว้ว่า ศาลเจ้าพ่อพระเพลิงย่านบุคคลโลเป็นศาลเจ้าที่มีอายุมากกว่า 90 ปี และได้ัญเชิญรูปเคารพมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่วนศาลเจ้าพ่อพระเพลิงย่านตลาดพลูถูกสร้างขึ้นโดยชาวบ้านและได้ัญเชิญรูปเคารพเจ้าพ่อพระเพลิงมาจากศาลเจ้าย่านบุคคลโล ผู้ศรัทธาศาลเจ้าทั้ง 2 แห่งนี้มีความเชื่อ 5 ประการคือ ความปลอดภัย ความสำเร็จ สุขภาพ ครอบครัวย และการขอบุตร ความเชื่อเรื่องการแก้ปิ้ง ทั้งชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยทั่วไปมีความเชื่อเกี่ยวกับการแก้ปิ้ง โดยนิยมไปทำพิธีที่ศาลเจ้าที่ตนเคารพนับถือ ซึ่งศาลเจ้าเหล่านี้มีวิธีการแก้ปิ้งและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และหากผู้ใดอยู่ในช่วงปิ้ง ก็สามารเดินทางไปศาลเจ้าต่าง ๆ เพื่อทำบุญตามขั้นตอนของแต่ละศาลเจ้า ซึ่งถือเป็นขั้นตอนการไหว้เพื่อแก้ปิ้งของตนเอง การแก้ปิ้งแต่ละศาลเจ้าจะมีความแตกต่างกันบ้างตามขั้นตอนที่แต่ละศาลเจ้ากำหนดไว้ แต่จะเหมือนกันตรงที่เป่าประสงค์หลักคือ เพื่อแก้ปิ้งให้กับผู้ที่มากราบไหว้บูชาเทพเจ้าและทำให้เกิดความสบายใจ ปราศจากความทุกข์ หรือสิ่งที่ไม่ดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้ที่เกิดในปีนักษัตรนั้น และเชื่อว่าจะช่วยให้ชีวิตของตนเองไม่เกิดปัญหา (อรณรินทร์ และอิมิรา อ่อนคำ, 2564) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับการวิจัยของชีว หายเพิง และธีรโชติ เกิดแก้ว ที่สรุปเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าหลี่ตี้เมี่ยวของชาวจีนฮากกา เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ไว้ว่า ศาลเจ้าหลี่ตี้เมี่ยว เขตป้อมปราบศัตรูพ่ายยังคงมีความเชื่อที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน 4 ประการ คือ การแก้ปิ้ง โดยมีพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ เพื่อช่วยส่งเสริมดวงชะตาให้ราบรื่น มีความปลอดภัยจากอันตราย ความเชื่อเหล่านี้ล้วนผสมผสานกับความเชื่อต่าง ๆ ของสังคมไทย เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมไทย ความเชื่อเหล่านี้ทำให้ผู้ศรัทธาเกิดความมั่นใจ สบายใจ กำลังใจและมีสติในการดำเนินชีวิต (ชีว หายเพิง และธีรโชติ เกิดแก้ว, 2564)

บทบาทของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานี เป็นศาลเจ้าที่มีความสำคัญต่อคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนและคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอื่นใกล้เคียง ทำให้ศาลเจ้าและองค์เทพเจ้ามีบทบาทต่อพื้นที่ในด้านต่าง ๆ ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) บทบาทที่มีต่อปัจเจกชน เป็นสถานที่สำคัญที่คงอยู่มามากกว่า 100 ปี โดยจุดมุ่งหมายในการสร้างศาลเจ้าขึ้นเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการใช้ชีวิตทำให้มีผู้ศรัทธาหลายกลุ่มจากชุมชนในพื้นที่ ทำให้ผู้ที่มากราบไหว้รู้สึกสบายใจ สุขใจ มีความเชื่อมั่น และมีพลังใจในการดำเนินชีวิต 2) บทบาทที่มีชุมชน ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนได้แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และ 3) บทบาทที่มีต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง มีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น ประเพณีตำนานเกี่ยวปักดิน ณ ศาลเจ้า

จ่ายเฮงเกียง (เล่าเอี้ยะกง) ตลาดสายบุรีซึ่งเป็นประเพณีที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้และรับชมเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรพรรณ สวัสดิ์ ที่สรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับศาลเจ้ากับชุมชน: บทบาทของศาลเจ้าที่มีต่อชุมชนบ้านปากน้ำท่าทอง ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่าชุมชนบ้านปากน้ำท่าทองเป็นชุมชนเก่าที่ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำท่าทอง ซึ่งไหลออกสู่อ่าวบ้านดอน ทำให้พื้นที่บริเวณนี้เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน และมักมีกลุ่มคนจีนไหหลำ จีนแคะและแต้จิ๋ว เล่นเรือสำเภาเข้ามาติดต่ออยู่เสมอ จนต่อมาได้เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนอย่างถาวร และตามธรรมเนียมของชาวจีน เมื่อได้อพยพไปยังสถานที่อื่นที่ไม่ใช่บ้านของตนเอง สิ่งหนึ่งที่เป็นตัวช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจเวลามีปัญหานั้นก็คือ ความเชื่อในเทพเจ้าที่ตนเองนับถือ บทบาทของศาลเจ้าไหหลำบ้านปากน้ำท่าทองและเทพเจ้าที่มีต่อชาวบ้านและชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยแต่ละด้านจะมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งเป็นบทบาทที่เข้ามาเติมเต็มให้แก่สถาบันอื่น ๆ ให้ทำหน้าที่ต่อไปในสังคมได้ ต่อมาเมื่อชุมชนได้มีความเจริญมากยิ่งขึ้นวิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ศาลเจ้าต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อให้เข้ากับความต้องการของผู้คน (อรพรรณ สวัสดิ์, 2559) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Long, G. ที่สรุปองค์ความรู้เรื่อง ศาลเจ้าหน้าจาช่าไถ้จื้อ: ความเชื่อ รูปเคารพ และบทบาทไว้ว่า บทบาทของศาลเจ้าหน้าจาช่าไถ้จื้อที่มีต่อชุมชน คือ เป็นสถานที่พึ่งทางจิตใจ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมแก้ปี่ขงและทำบุญต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่พบปะสมาคม เป็นแหล่งเรียนรู้และให้ความช่วยเหลือ และเป็นศูนย์กลางของลัทธิเต๋าแห่งหนึ่งที่สำคัญในประเทศไทยรวมไปถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี (Long, G., 2557b)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง ตำนานศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี : ความเชื่อและบทบาท ผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ไม่ได้เป็นเพียงแค่สถานเก่าแก่ที่อยู่คู่กับความศรัทธาของผู้คนในชุมชนมาอย่างยาวนานเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจทางความเชื่อของคนในชุมชน ในด้านสุขภาพ ครอบครัวยุติธรรม และการแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังมีบทบาทที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านปัจเจกบุคคล ด้วยการเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดความรักสามัคคีในชุมชนจากการรวมตัวกันประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และยังสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนในด้านของการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา ณ ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงเพื่อมาสักการบูชาด้วยความศรัทธาอีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า องค์ความรู้ของศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง อ.สายบุรี จ.ปัตตานีทำให้รู้ว่าเป็นสถานเก่าแก่ที่อยู่คู่กับความศรัทธาของคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ และผู้ศรัทธาจากทั่วประเทศมากกว่า 106 ปี โดยศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงนี้มีตำนานเล่าขานในด้านของความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ขององค์เทพเจ้าเล่าเอี้ยะกงที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานทั้ง 4 ด้าน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ สุขภาพ ครอบครัวยุติธรรม และการแก้ปัญหา จึงถือได้ว่าศาลเจ้ามีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างมาก พื้นฐานความเชื่อหรือความศรัทธาของศาลเจ้าในด้านต่าง ๆ ได้หล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียวกับผู้คนในชุมชนมาอย่างช้านาน มีการผสมผสานกลมกลืนขึ้นเป็นความเชื่อและแสดงออกมาโดยการกราบไหว้ขอพรเทพเจ้าในศาลเจ้าเพื่อให้อภัยโทษ ซึ่งผู้ที่มากราบบูชาเทพเจ้าที่ศาลเจ้าแห่งนี้ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านที่เคยอาศัยอยู่ในพื้นที่และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความตั้งใจในการเดินทางมาเยือนหรือคนไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงเคารพนับถือองค์เทพเจ้า โดยจากความเชื่อและความศรัทธาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานส่งผลให้ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ และยังทำให้ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงมีบทบาทที่สำคัญต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านที่มีต่อปัจเจกชนคือ การเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวให้ผู้คนที่มาสักการะมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต บทบาทที่มีต่อชุมชนในด้านของการเป็นสถานที่ยกให้เกิดการรวมตัวทำกิจกรรม หรือพิธีกรรมต่าง ๆ ร่วมกันของผู้ศรัทธาหลายกลุ่มจากชุมชนในพื้นที่ ชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ และในด้านของการท่องเที่ยว จากชื่อเสียงที่ได้รับการยอมรับด้านความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงมีคุณูปการต่อชุมชนในพื้นที่ และเป็นบ่อเกิดรายได้ของชุมชนที่ได้จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ณ ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกง จำนวนมากอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี จากผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่มีความผูกพันกับศาลเจ้ามาอย่างยาวนาน ทำให้ศาลเจ้ายังคงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์มาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนไปในด้านเชิงพาณิชย์มากขึ้น แต่ความสำคัญดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่จนกลายเป็นพื้นที่สำคัญที่นอกจากจะเป็นการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่สำคัญแล้ว ยังกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวสนใจเข้าไปเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้คนในชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาผลักดันให้ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยส่งเสริมให้มีกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในมิติวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และ 2) ควรมีโครงการขยายผลกิจกรรมการท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มคนต่าง ๆ ภายในชุมชนให้มากขึ้น เช่น การสร้างมัคคุเทศก์น้อย หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชนที่มีความศรัทธาในศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกงได้เป็นผู้

ถ่ายทอดเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์และความผูกพันอย่างเหนียวแน่นระหว่างศาลเจ้ากับวิถีชีวิตของคนในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว ที่จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจ และเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเห็นถึงความสำคัญ และพร้อมที่จะเป็นผู้สืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่สำคัญและทรงคุณค่านี้ให้สืบทอดไปอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ชีว หายเฟิง และอีร์โชติ เกิดแก้ว. (2564). ความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาทศาลเจ้าหลี่ตี้เมี่ยวของชาวจีนฮากกา เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารภาษาไทย เป็นภาษาที่สอง. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ธีรพงศ์ แซ่ไคว้. (2566). คุณูปการ สู่ความศรัทธา “เล่าเอี้ยะกัง” เทพเจ้าเมืองสายบุรี. วารสารรัฐสมิแล, 44(2), 43-48.
- บัญชา เตส่วน. (2566). พิธีแฮยิดที่ฮู้ฮ้องเอี้ยและเลี้ยงทหาร “คุณค่าความศรัทธาและความกตัญญู” ศาลเจ้าจ่ายเฮงเกียง ที่ฮู้ฮ้องเอี้ย เล่าเอี้ยกังสายบุรี. วารสารรัฐสมิแล, 44(2), 19-28.
- พุมรี อรรถรัฐเสถียร. (2555). ศาลเจ้าเล่าเอี้ยะกัง ณ เมืองสายบุรี. วารสารรัฐสมิแล, 33(2), 71-77.
- วสันต์ ชีวะสารณ. (2531). รายงานการวิจัยสถาปัตยกรรมจีนในเมืองปัตตานี. วารสารรัฐสมิแล, 2(1), 52-57.
- สมบุรณ์ สุขสำราญ. (2529). ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนจีน. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรนรินทร์ และอิมิรา อ่อนคำ. (2564). ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อพระเพลิงในสังคมไทยกรณีศึกษาฝั่งธนบุรี. วารสารภาษาและวัฒนธรรมไทยในวิถีโลกใหม่, 2(1), 457-478.
- อรรธรณ สวัสดิ์. (2559). ศาลเจ้ากับชุมชน: บทบาทของศาลเจ้าที่มีต่อชุมชนบ้านปากน้ำท่าทอง ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Eisinga, R. et al. (2012). The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach, or Spearman-Brown? National Library of Medicine, 58(4), 37-42.
- Long, G. (2557b). ศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ : ความเชื่อ รูปเคารพ และบทบาท. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2557a). ศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ : ความเชื่อ รูปเคารพ และบทบาท. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 9(17), 62-73.
- Su, S. (2562). ความเชื่อและบทบาทของศาลเจ้า: กรณีศึกษา ตลาดน้อยเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.